

OLVASÓNAPLÓ

A MARXISTA GONDOLAT FEJLESZTÉSE

Marksizam, odgoj i obrazovanje.
Instruktivni centar, Zagreb; 1974.

A Zágrábi Tanügyi Központ jóvoltából egy gyűjteményes könyvvel gazdagodtunk, mely nélkülözhetetlen olvasmánya a társadalmi-politikai munkásoknak, az ifjúsággal foglalkozó aktivistáknak és főleg azoknak az előadóknak, akiket különleges feladat és felelősség terhel az eszmei-nevelői munka terén az iskolai oktatás folyamatában és a szocialista öngazgatás kialakításának társadalmi gyakorlatában.

A könyv négy részre oszlik: *A marxizmus ma, Marxista nevelés öngazgatású társadalmunkban, A marxista oktatás és nevelés pedagógiai távlatai és Társadalmi-politikai nevelés.* A gyűjtemény huszonnégy írást tartalmaz neves marxista íróink és teoretikusaink tollából, melyek különféle folyóiratokban és más kiadványokban jelentek meg az elmúlt évek során. Már a fejezetek címe is világosan utal a szerkesztő szándékára, hogy a könyvben azoknak a kérdéseknek kell kiemelkedő helyet kapniuk, amelyek nagy szerepet játszanak a tizedik pártkongresszus neveléssel és oktatással kapcsolatos határozataiba foglalt feladatok megvalósításában.

Mint minden gyűjtemény, ez sem eléggé egységes a problémák felvetésének módját, korunk marxista kérdéseinek sokoldalú taglalását, eszmei-nevelő és forradalmi szerepét, valamint azoknak az alapvető témáknak a feldolgozását illetően, amelyekkel a jövőben is rendszeresen kellene foglalkozni. Ez azonban nem csökkenti értékét, nem kérdőjelezi meg időszerűségét és szükségességét a magunk elé tűzött célok elérésében, oktatói-nevelői rendszerünk megreformálásában és marxista alapokra való helyezésében. Ezért igen hasznos és minden előadó számára felbecsülhetetlen kézikönyvvé válik majd.

Korunk marxizmusának aktuális kérdéseiből indul ki, s külön foglalkozik ifjúságunknak a marxizmus iránti viszonyával (Srđan Vrcan) és a marxizmusnak társadalmi életünkben betöltött szerepével (Veljko Cvjetičanin). Második részében külön jelentőségűek azok az írások, amelyek a marxizmusról és a marxista nevelés jelentőségéről (Stipe Suvar), a marxista eszmei oktatás lényegének pontosabb meghatározásáról (Ilija Mrmak), oktatásunk és nevelésünk osztályjellegesen alapuló irányzatáról (Dragutin Franković) szólnak. Harmadik része a marxista oktatás felújításának szükségességével (Stjepan Haladin), a tanulók marxista oktatásának és nevelésének kilátásaival (Mihajlo Ogrizović), a marxista oktatás és nevelés és az iskola viszonyával (Josip Marinković), valamint az iskolának a fiatalok marxista nevelésében betöltött szerepével foglalkozik (Kiro Hadzsi-Vasziljev). Megkülönböztetett figyelemre tarthatnak igényt a negyedik rész dolgozatai, melyek közelebbről meghatározzák a marxista elmélet felismerését és alkalmazását az oktatói-nevelői folyamatban. Külön foglalkozik ez a rész a marxista oktatással és szocialista ne-

veléssel (Nevenka Vejinović), a marxizmussal mint az egyetemi pedagógiai munka módszerével (Jože Goričar), a fiatalok eszmei-politikai nevelésével (Milisav Milosavljević), a társadalmi-politikai neveléssel és szakmai oktatással (Mihailo Popović), míg Velesin Đuričković a fiatalok társadalmi-politikai neveléséről, Ferid Muhić pedig az oktatás filozófiájának problémáiról és stratégiájáról ír.

A gyűjtemény ilyenformán felvetette a marxista oktatás és nevelés legfontosabb kérdéseit, azzal az igénnyel, hogy rámutasson lényegükre, a marxizmusra mint a nevelő-oktatói folyamat tudományos és elméleti alapjára és ennek az öngazgatás alapjain történő átalakulásaira. Rámutat e folyamat megvalósítási lehetőségeire, a marxizmus elfogadásának szükségszerűségére a bíráló öntudat megteremtése alapján, mely megváltoztatni hivatott a meglévőt, abból indulva ki, hogy gyorsabban is, jobban is lehet újat, emberibbet, fejlődőképesebbet teremteni. Mivel az iskolákban az öngazgatói viszonyok fejlődése a tanulókat és előadókat aktív és egyenrangú személyek helyzetébe állítja az oktatói-nevelői folyamatban és a forradalmi társadalmi alakulásokban, a marxista oktatásnak egyre inkább kidomborodik az a jellege, hogy kihát az emberek állásfoglalására, általános világszemléletük kialakítására, új utak keresésére a társadalom forradalmi átalakulásában és a humánus célok megvalósításában. Hogy mindezt elérhessük, szükséges magunkévá tenni a marxizmust mint világszemléletet, állást foglalni a munkásosztály ideológiája és elmélete mellett, aktívan részt venni az öngazgatású társadalom céltűzéseinek elérésében, emberségesebb emberré válni, ténylegesen részt venni az igazi emberi értékek elfogadásáért és egy emberségesebb emberi közösség kiépítéséért vívott harcban.

A kötet lelkesítően hat és ösztönzi a marxizmusnak mint az öngazgatású társadalom kiépítésének, forradalmi tudományának és módszerének elfogadását, mely a végső cél, a kommunizmus kiépítéséhez vezet. Ebben az értelemben arra is utal, hogy a marxizmus nemcsak tolmácsa, de tényezője is a világ megváltozásának. A marxizmusnak ezt az alapvető lényegét csak azok tudják magukévá tenni, akik a szocialista forradalom mellett foglalnak állást, akik a munkásosztályt mint a forradalom és társadalmi fejlődés alapvető tényezőjét fogadják el. Ebből a szemszögből is tanulságos és figyelemre méltó ez a gyűjtemény.

Ugyanazoknak a problémáknak többfelől való megközelítése már maga is a marxizmus és a nevelés-oktatás közti viszony építő jellegű megközelítését bizonyítja. Függetlenül attól, hogy az írók ezt a problémát különféle szemszögből közelítik meg, a végső következtetés alapjában véve egyöntetű: annak szükségessége, hogy a nevelés és oktatás teljes folyamatának eszmei és tudományos alapjává a marxizmusnak kell válnia, hogy a marxizmust mint fejlődésben levő tudományt és ideológiát szemléljük, hogy a marxizmus a világ megváltozásának tényezője, és hogy ezeken az alapokon kell kiépíteni a diákok, egyetemi hallgatók és más fiatalok világának tudományos szemléletét.

A gyűjtemény igen szemléltetően mutatja be, mennyire összetett a marxista nevelés és oktatás kérdése. A szerzők bírálóan mérik fel benne a marxizmus-leninizmus iránti eddigi viszonyunkat, és rámutatnak arra, hogyan lehet a lemaradást behozni. Bebizonyosodott, hogy az öngazgatású társadalomnak nemcsak szakmailag képzett emberekre van szüksége, hanem olyan szakemberekre, akik ismerik a társadalmi események és viszonyok lényegét, mert ez alapfeltétele annak, hogy a szaktudás is jobban kifejezésre jusson. Ezért a marxista nevelés bővíti és aktivizálja a szaktudást, a marxista és forradalmi elkötelezettségű szakemberek készeknek bizonyulnak munkával és az öngazgatásban való részvétellel igazolni magukat. Így, a munka és az oktatás összekötésével alakul ki a marxista beállítottságú egyén, aki a jövőbe lát és kommunista módjára, termelési és egyéb eredményekkel, fejleszti önmagát és a közösséget, emeli az életszínvonalat, erősíti a szocialista öngazgatás és a társult munka lehetőségeit.

Néhány cikk és fejtegetés — igen helyesen — bírálja azokat az idegen eszméket és elméleteket, melyek a múltban is jelen voltak, és amelyekkel még ma is találkozhatunk a nevelő-oktatói folyamatban. „Nekünk, marxis-

táknak az a fontos feladatunk, hogy szűkítsük más felfogások társadalmi és elméleti hatókörét és fokozzuk saját nézeteink hatóerejét." Nagyon fontos számunkra, hogyan adjuk át a marxista gondolatot a fiatal nemzedékeknek. Ahhoz, hogy a fiatalokat és állásfoglalásukat a marxizmus alapján alakítsuk ki, magunknak is ismernünk kell a marxizmus hagyományait, de még ennél is fontosabb, hogy ezek ismeretében építsük ki „és tegyük őket alkalmassá, hogy a világot és a társadalmat marxista elvek alapján szemléljék, hogy a társadalomban marxista módra foglaljanak állást” (Stipe Šuvar, 140. oldal). Ez annál fontosabb, mivel az előadók egy része eszmeileg még ma sem foglalt véglegesen állást, részben az előzetes ismeretek hiányában, mert keveset tudott meg a marxizmusról, másrészt mert nem fogadja el társadalmunk szocialista öngazgatáson alapuló fejlődését. Ezért az előadók eszmei képzése és marxista oktatása igen jelentős társadalmi feladat. Annál jelentősebb, mivel az előadó „az oktatói-nevelői folyamatban nem tolmácsolhat más ideológiát, csak a JKSZ ideológiáját”. Ez a gyűjtemény tehát nagy mértékben segít-ségünkre lehet ismereteink gazdagításában és marxista fejlődésünkben.

A könyvet a JKSZ tizedik kongresszusának a neveléssel és oktatással kapcsolatos határozata zárja. Ez tetre serkent, előzetes eszmei előkészületekre cikkek és értekezések olvasása révén, és rámutat a problémák megoldásának módjaira.

A gyűjteménynek — sajnos — gyenge pontja is van. Az írásokat észszerűbben is ki lehetett volna választani, közülük néhányat ki kellett volna hagyni, mert — habár utalnak a nevelés és oktatás problémáira és a marxizmus szerepére ebben — nem vetnek fel új kérdéseket, nem tárnak fel korszerűbb megoldási lehetőségeket.

Ennek ellenére a kötet figyelemre méltó, mert eszmei állásfoglalással és gyakorlati megoldásokkal hozzájárul annak az úrnak kitöltéséhez, mely a marxizmus és a nevelés és oktatás között fennállt. Ezért ajánljuk olvasóink figyelmébe ezt a könyvet mint jelentős hozzájárulást a marxista gondolat fejlesztéséhez az oktatói-nevelői munkában.

MILAN M. MILADINOVIC
(Burkus Valéria fordítása)

LEXIKOGRÁFIÁNK NAGY MŰVE

SZERZŐI KÖZÖSSÉG: Szerbhorvát—magyar szótár I—III.

Készítette a Hungarológiai Intézet Szótárszerkesztősége.

Tartományi Tankönyvkiadó Intézet, Újvidék, 1968—1975.

Ez év márciusában hagyta el a nyomdát a szerbhorvát—magyar enciklopédikus szótár harmadik kötete, mely egyben egy nagy, mintegy két évtizedig tartó vállalkozás végét is jelentette. A szótár a jugoszláviai magyarság tudományos szintű erőpróbája volt, számos probléma vetődött fel a munkálatok során, de az akadályokat és a nehézségeket legyőző kitaró munkát végezetül siker koronázta.

Ahhoz, hogy megfelelő módon tudjuk értékelni a szótár eredményeit, felbecsülni a jelentőségét és felmérni távlatait, több olyan lényeges mozzanatra kell felhívunk a figyelmet, mely többé-kevésbé meghatározza a szótár helyét öngazgatású szocialista társadalmunkban, a magyar—dél-szláv kulturális kapcsolatok történetében és a nyelvtudomány életében.